

BACHELOROPPGAVE

Hvilke holdninger og praksis kommer til uttrykk i barnevernsansattes arbeid med slekt- og nettverksplasseringer?

What views and practices are expressed in child welfare workers' work with kinship foster placements?

Kandidatnummer: 403

Bachelor i barnevern

Fakultet for helse- og sosialvitenskap

Institutt for velferd og deltaking

16.05.2022

Antall ord: 7987

Jeg bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle

kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, jf. Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 12-1.

Abstract

During the last five years there has been a steady increase in the use of kinship foster homes. This is an increase that has been desired both politically and from the field of practice. Since 2004 Regulations for foster homes §4 has stated that the child welfare service shall always consider whether someone in the child's family or close network can be chosen as foster parents. In 2018 this duty was also incorporated into the Child Welfare Act §4-22. The background for these legislative changes was an idea that it was in the child's best interests to grow up with relatives and networks, and to maintain biological connections. Research on kinship foster care has also suggested that children who grow up in kinship foster homes are less likely to experience placement disruption and have less mental health issues than children in non-kinship foster care. With the help of qualitative interviews with child welfare workers and existing literature, this thesis seeks to examine the views of child welfare workers regarding placing children in kinship foster care, and how they have integrated these views into their practice to ensure that the assessment of resources in children's family and network is satisfactory implemented in accordance with legislation, as this is a current and relevant topic for the field of practice and can impact the quality of care for the individual child under the child welfare service's care.

Innholdsliste

1.0 Innledning	5
1.1 Forforståelse og bakgrunn for problemstilling	5
1.2 Oppgavens struktur og avgrensning	6
2.0 Teori	7
2.1 Fosterhjem i slekt og nettverk	7
2.2 Slegt- og nettverks plasseringer i forskrifter og lovtekst	7
2.3 Kommunens ansvar for rekruttering og utvelgelse av fosterhjem	8
2.4 Grunnleggende prinsipper for barnevernsfaglig arbeid	8
2.4.1 Barnets beste	8
2.4.2 Barnets medvirkning	9
2.4.3 Det biologiske prinsipp	9
2.4.4 Mildeste inngreps prinsipp	10
2.5 Kontinuitet	10
2.6 Familieråd	10
3.0 Metode	11
3.1 Valg av metode	11
3.2 Delvis strukturert tilnærming og intervjuguide	11
3.3 Utvalg og rekruttering av intervjupersoner	12
3.4 Gjennomføring av intervju	12
3.5 Koding og analyse	12
3.6 Vurdering av metodens kvalitet	13
3.7 Forskningsetikk	14
4.0 Resultat	15
4.1 Undersøkelse av slekt og nettverk	15
4.2 Vurderingsgrunnlag for plasseringstid etter omsorgsovertakelse	17

4.3 Holdninger til slekt- og nettverksplasseringer	18
5.0 Drøfting	20
5.1 Hva er barnevernsansattes praksis for å undersøke slekt og nettverk ved omsorgsovertakelse?	20
5.2 Hvordan kommer det biologiske prinsipp til uttrykk i barnevernsansattes praksis?	22
5.3 Hvorfor har det oppstått en holdningsendring i henhold til slekt- og nettverksplasseringer?	24
6.0 Avslutning.....	26
Litteraturliste	28
Vedlegg	31
Vedlegg 1 – Intervjuguide	31
Vedlegg 2 – E-post til barnevernsledere	32
Vedlegg 3 - Informasjonsskriv til intervjupersoner	33

1.0 Innledning

De fleste barn og ungdom i Norge vokser opp i trygge hjem med gode omsorgspersoner rundt seg. Dessverre er det ikke alle som har denne muligheten. Dersom et barn eller en ungdom lever under forhold som er skadelige for dem og deres utvikling, kan det være aktuelt med omsorgsovertakelse. I mange tilfeller vil en omsorgsovertakelse ende med plassering i fosterhjem. Når fylkesnemnda har besluttet at et barn skal plasseres i fosterhjem, har barnevernstjenesten ansvar for å velge og godkjenne et fosterhjem som kan ivareta barnets behov (Barnevernloven, 1992, §4-22). I 2004 trådte ny Forskrift for fosterhjem i kraft, der det ble slått fast i §4 at barnevernstjenesten alltid skal vurdere muligheten for fosterhjems plassering i barnets familie eller nære nettverk, denne plikten ble nedfelt i Barnevernloven §4-22 i 2018 (Holtan et al., 2020, s.11-12).

Andelen barn og unge som bor i fosterhjem i slekt og nettverk har hatt en jevn økning over de siste fem årene (BUFDIR, 2022). Resultatet er at kommunale barneverntjenester rekrutterer flere og flere fosterforeldre fra slekt og nettverk. Forskning har også vist at barn som vokser opp i slekt- og nettverksfosterhjem opplever bedre stabilitet, og har mindre atferdsvansker og psykisk utfordringer enn andre fosterbarn (Winokur et al., 2018). Barnevernsansattes arbeid med slekt- og nettverks plasseringer er dermed et tema som er relevant for dagens praksisfelt, og har betydning for det enkelte barn under barnevernets omsorg. I tillegg vil den enkelte barnevernsansatte sine holdninger påvirke deres bruk av skjønn i praksis (Dimmen & Trædal, 2013, s.162). Ved hjelp av teori og empiri ønsker jeg å undersøke nærmere barnevernsansattes holdninger og praksis knyttet til slekt- og nettverks plasseringer som fosterhjemstiltak, da dette har relevans både for praksisfeltet og meg som framtidig barneverns pedagog. Jeg har derfor valgt å formulere problemstillingen;

«Hvilke holdninger og praksis kommer til uttrykk i barnevernsansattes arbeid med slekt- og nettverks plasseringer»

1.1 Forforståelse og bakgrunn for problemstilling

Vi har hatt lite undervisning om fosterhjem og slekt- og nettverks plasseringer i løpet av studiet. Jeg har likevel erfaringer rundt temaet som kan påvirke min forforståelse. En privat faktor som kan ha betydning for min forforståelse er mitt personlige kjennskap til en person

i min slekt som er oppvokst i slektsfosterhjem. Jeg hadde også min praksisperiode i en kommunal barnevernstjeneste. I løpet av praksisperioden fikk jeg kjennskap til flere fosterhjems plasseringer i slekt og nettverk, både plasseringer som fungerte veldig godt og plasseringer som fungerte tilsynelatende mindre hensiktsmessig. Jeg fikk også inntrykk av at det var ulike holdninger blant de ansatte i barnevernstjenesten til slekt- og nettverks plasseringer. Noen barnevernsansatte jeg snakket med var svært positive til tiltaket, mens andre virket mer skeptiske til at de er pliktet til å alltid vurdere slekt og nettverk før de undersøker andre alternativer. Dette gjorde meg interessert i å undersøke barnevernsansatte sin praksis for å undersøke og vurdere muligheten for slekt- og nettverks plasseringer, hvilke holdninger barnevernsansatte har til tiltaket, og hvordan disse holdningene har endret seg over tid. Planen for oppgaven var opprinnelig å undersøke barnevernsansatte sine holdninger og praksis for å rekruttere og godkjenne slekt og nettverk som fosterforeldre. Etter intervjuene opplevde jeg at resultatene ikke stemte helt overens med mine forventninger, da jeg forventet å få mer informasjon om rutinene knyttet til rekruttering og godkjenning, og hvordan disse skiller seg fra fosterhjems plasseringer utenfor slekt og nettverk. Ettersom det er empirien som skal være utslagsgivende og ikke forutinntatte antakelser (Dalland, 2020, s.59), har problemstillingen blitt endret for å bedre samsvare med resultatene.

1.2 Oppgavens struktur og avgrensning

Kapittel 1 har innledet med en presentasjon av bakgrunn for tema og problemstilling, og min forforståelse. I kapittel 2 gjør jeg rede for teori som har relevans for fosterhjems plasseringer i slekt og nettverk. Videre forklarer jeg i kapittel 3 hvorfor jeg har valgt kvalitativ metode i form av intervju, og hvordan datainnsamlingen har blitt gjennomført. Kapittel 4 presenterer resultatene fra undersøkelsen. I kapittel 5 drøfter jeg resultatene opp mot teori. Gjennom intervjuene kom det fram flere temaer som ville vært svært interessante å drøfte. Jeg har allikevel vært nødt til å avgrense meg og ta et utvalg som vil svare på problemstillingen. I drøftingen har jeg derfor valgt å trekke fram tre sentrale temaer fra intervjuene som jeg mener vil belyse både holdninger og praksis; barnevernsansattes praksis for å undersøke slekt og nettverk, hvordan det biologiske prinsipp kommer til uttrykk i deres praksis og hvorfor det har oppstått en holdningsendring i henhold til slekt- og nettverks plasseringer. Til slutt kommer kapittel 6 med en avslutning.

2.0 Teori

2.1 Fosterhjem i slekt og nettverk

Barnevernloven §4-22 definerer fosterhjem som:

- a. private hjem som tar imot barn til oppfostring på grunnlag av barneverntjenestens beslutning om hjelpetiltak etter § 4-4, eller i samband med omsorgsovertakelse etter § 4-12 eller § 4-8 annet og tredje ledd,
- b. private hjem som skal godkjennes i henhold til § 4-7.

Lovparagrafen presiserer videre at i utvelgelse av fosterhjem til det enkelte barnet, skal familie og nært nettverk alltid vurderes (Barnevernloven, 1992, §4-22, 3. ledd). Når et barn blir plassert hos familie eller nært nettverk kalles dette fosterhjem i slekt og nettverk. Plasseringer i familie eller slekt vil si at fosterforeldrene har biologiske eller juridiske bånd til fosterbarnet (Holtan et al., 2020, s.18-19), mens nært nettverk referer til personer som har et etablert og trygt forhold til barnet før plassering (Prop. 73 L (2016-2017), s.81).

2.2 Slekt- og nettverksplasseringer i forskrifter og lovtekst

Ifølge Holtan et al. (2020, s.11 & 43) har det historisk sett ikke vært uvanlig at barn har vokst opp under omsorg av andre slektninger enn foreldre. Dette var likevel som oftest en privat ordning, uten involvering av barnevernet. Forfatterne skriver videre at det var ikke før i 2004 at fosterhjem i slekt- og nettverk ble nevnt i Forskrift om fosterhjem, og dermed formalisert som et av barnevernets fosterhjemstiltak, noe som medførte et vendepunkt i barnevernets holdninger og bruk av slekt- og nettverksplasseringer. Fra en lang periode med skepsis til fosterhjems plasseringer i slekt og nettverk viste høringsuttalelsene knyttet til forskriftsendringen i 2004 en sterk enighet til innlemmingen av prioritering av slekt- og nettverks plasseringer (Holtan et al., 2020, s.42-43; Thørnblad, 2009). Ifølge Thørnblad (2009) baserte forskriftsendringen seg på allerede etablerte verdier i barnevernsfeltet om at det var til barnets beste å ivareta biologisk tilknytning og vokse opp i en mest mulig vanlig familie.

I 2018 ble kommunens plikt til å vurdere muligheten for fosterhjems plassering i slekt og nettverk tatt inn i barnevernsloven §4-22 3. ledd: «Barneverntjenesten skal alltid vurdere om noen i barnets familie eller nære nettverk kan velges som fosterhjem». Bakgrunnen for

lovendringen kommer fram av barnevernsreformen fra 2017. Barne- og familiedepartementet legger her fram at plassering i slekt og nettverk ofte vil være til barnets beste, og begrunner dette med at barn som vokser opp i slekt og nære nettverk opplever mer stabilitet og bedre psykisk helse enn andre fosterbarn (Prop. 73 L (2016-2017), s.80).

2.3 Kommunens ansvar for rekruttering og utvelgelse av fosterhjem

Barne-, ungdoms- og familieetaten (Bufetat) har ansvar for å rekruttere og gi opplæring til fosterforeldre, og skal etter anmodning fra barneverntjenesten bistå ved plassering av barn i fosterhjem (Barnevernloven, 1992, §2-3). Barneverntjenesten har likevel plikt til å vurdere om noen i barnets familie eller nære nettverk kan velges som fosterhjem før de henvender seg til Bufetat, og får dermed et sentralt ansvar innenfor rekrutteringen. Barne- og likestillingsdepartementet har anbefalt at barnevernstjenesten bruker metoder for nettverkskartlegging, som for eksempel Familieråd, for å undersøke slekt og nettverk (Prop. 73 L (2016-2017), s.81). Barnevernstjenesten har også ansvar for å velge ut og godkjenne fosterhjem til det enkelte barn (Barnevernloven, 1992, §4-22, 3. ledd).

2.4 Grunnleggende prinsipper for barnevernsfaglig arbeid

Barnevernsloven bygger på flere verdibaserte prinsipper, som på hver sin måte har betydning for barnevernets holdninger og praksis (NOU 2012:5, s.40).

2.4.1 Barnets beste

Barnets beste er et overordnet prinsipp for barnevernsfaglig arbeid, og kan sies å være selve formålet til barnevernet (Eide, 2019, s.70). Prinsippet om barnets beste kommer tydelig fram i Barnevernloven §4-1: «Ved anvendelse av bestemmelsene i dette kapitlet skal det legges avgjørende vekt på å finne tiltak som er til beste for barnet». At hensyn til barnets beste skal vektlegges i beslutninger som angår dem virker gjerne selvfølgelig i teorien, men i praksis kan disse vurderingene bli svært komplekse. Ulike personer kan ha ulike formeninger om hva som er godt nok og for dårlig for barnet (Bunkholdt, 2017, s.44). Dermed kan den enkelte barnevernsansatte sine holdninger påvirke hva som blir vurdert å være til det enkelte barnets beste. Barnets beste er likevel en viktig rettesnor i barnevernsfaglig arbeid,

ettersom prinsippet sier noe om barnevernets overordnede verdier og prioriteringer (Misund, 2014, s.64-65).

2.4.2 Barnets medvirkning

Barn har rett til å uttale seg om forhold som berører dem, og har videre en rett til at deres synspunkt vektlegges i barnevernets beslutninger (Barnevernloven, 1992, §1-6). Barnets rett til medvirkning vil være avgjørende for å sikre at barnets beste blir tatt hensyn til i barnevernssaker (NOU 2018:18, s.32). For å ta hensyn til barnets beste kan man tenke seg at barnevernsansatte må gjøre en helhetlig og individuell vurdering, og sørge for at barnets interesser blir lagt vekt på i beslutningene. Barnet vil være en viktig informasjonskilde for hva som er deres interesser og ønsker. Det er viktig at barn og unge får uttalt sine synspunkt angående plassering i slekt eller nettverk, for å kunne avgjøre om en slik plassering vil være til det beste for det enkelte barnet (Prop. 73 L (2016-2017), s.16).

2.4.3 Det biologiske prinsipp

Det biologiske prinsipp er ikke direkte omtalt i barnevernsloven, men framgår likevel som et verdimesig utgangspunkt for loven (NOU 2012:5, s.41). Prinsippet viser til at biologiske bånd er en verdi i seg selv (Eide, 2019, s.71), og legger både føringer for at barnet i utgangspunktet skal vokse opp hos sine biologiske foreldre, og at kontakt mellom barnet og biologiske foreldre skal opprettholdes der dette ikke er mulig (NOU 2012:5, s.50). Ifølge Bunkholdt og Kvaran (2021, s.64-66) er det sterke føringer i barnevernet for å ta hensyn til det biologiske prinsipp ved store beslutninger, som for eksempel omsorgsovertakelse. Forfatterne skriver videre at det biologiske prinsipp er et omdiskutert begrep, og at det blant annet har blitt stilt spørsmål ved om prinsippet blir vektlagt i så stor grad at det overstyrer hensynet til barnets beste og barnets behov for tilknytning. Dette var også bekymringer som var bakgrunnen for et forslag om å etablere et nytt barnevernsfaglig prinsipp, utviklingsstøttende tilknytningsprinsipp, som skulle vektlegges over det biologiske prinsipp i saker der tilknytnings- og relasjonskvaliteten kan hindre barnets utvikling (NOU 2012:5, s.86). Dette forslaget som fikk ikke medhold (HR-2012-2309-A).

2.4.4 Mildeste inngreps prinsipp

Det mildeste inngreps prinsippet går ut på at barnevernstjenesten, både i undersøkelsesprosessen og ved valg av tiltak, ikke skal sette inn tiltak som er mer inngripende enn nødvendig for å oppnå ønsket effekt (Misund, 2014, s.66). Det mildeste inngreps prinsippet handler dermed i praksis om å velge det mest skånsomme alternativet som fremdeles vil gi barnet og familien den hjelpen de har behov for.

2.5 Kontinuitet

Begrepet kontinuitet er ofte sentralt i barnevernets beslutninger. Ifølge Bunkholdt (2017, s.47) handler kontinuitet om å ha en sammenhengende livshistorie, som vi oppnår med å opprettholde relasjoner til mennesker som kjente oss gjennom oppveksten. Bunkholdt viser videre til at manglende kontinuitet kan påvirke barnets identitetsutvikling og føre til en opplevelse av ensomhet. Man kan tenke seg at plassering i fosterhjem i de fleste tilfeller representerer et stort brudd på kontinuitet, ettersom fosterbarna ofte må tilpasse seg nye hjem, miljø og omsorgspersoner. En norsk studie av Holtan (2002, s.94) har vist at barn plassert hos slektninger oftere blir værende i sitt kjente miljø, i tillegg til at de blir boende hos personer som har kjent dem gjennom mesteparten av oppveksten. Dette kan bidra til at barn plassert i fosterhjem hos slekt og nettverk får en større opplevelse av kontinuitet enn andre fosterbarn.

2.6 Familieråd

Familieråd er en beslutningsmodell innenfor barnevernet som har som målsetting å aktivisere og involvere barnets slekt og nettverk i beslutningsprosessen slik at man i samarbeid kan komme fram til løsninger som vil være til barnets beste (Hyrve, 2006, s.177). Metoden brukes i økende grad i alle typer barnevernssaker, inkludert ved omsorgsovertakelse. Familieråd er et strukturert møte mellom familie og nettverk og offentlige instanser, som skal forberedes, ledes og gjennomføres etter klare prosedyrer (Vik, 2017, s.201-202). I et familieråd skal barnet være hovedpersonen, og de voksne må tilrettelegge for at barnet får mulighet til å delta aktivt gjennom hele prosessen og opplever møtet som trygt (NOU 2018:18, s.110). Familieråd er dermed en metode som sikrer at barnet og deres nettverk får mulighet til å medvirke i beslutninger som gjelder dem. Familieråd bli ansett som en god metode for å undersøke muligheten for

fosterhjemsplasseringer i slekt og nettverk, men det er fremdeles store forskjeller mellom kommunene med hensyn til hvor integrert familieråd er i deres rutiner (Meld. St. 17 (2015-2016), s.54-55).

3.0 Metode

3.1 Valg av metode

En metode er det redskapet vi bruker for å samle inn den informasjonen vi trenger til undersøkelsen vår (Dalland, 2020, s.54). Det viktigste momentet når man skal velge metode er hvilken metode som best egner seg til å besvare problemstillingen (Dalland, 2020, s.193). Min oppgave har som formål å undersøke hvilke holdninger og praksis som kommer til uttrykk i barnevernsansattes arbeid med slekt- og nettverksplasseringer, og vil derfor rette søkelys mot den enkelte barnevernsansatte sine holdninger, erfaringer og forståelse. Når man ønsker å få kjennskap til personers synspunkter og forståelse av situasjoner og temaer, er intervju en velegnet metode (Dalland, 2020, s.68). Jeg har derfor vurdert at kvalitativ metode i form av intervju med ansatte i den kommunale barnevernstjenesten egner seg best til å belyse min problemstilling.

3.2 Delvis strukturert tilnærming og intervjuguide

Jeg valgte å ta i bruk det Thagaard (2018, s.91) betegner som delvis strukturert tilnærming, som går ut på at man på forhånd velger ut noen hovedtemaer og mulige spørsmål for å sikre at problemstillingen blir belyst. Jeg utformet en intervjuguide (vedlegg 1) for å sikre at informantene kom inn på temaene jeg ønsker å belyse, og rekkefølge på spørsmål og tema ble endret etter hva som ble naturlig i det enkelte intervjuet. I tillegg stilte jeg oppfølgingsspørsmål basert på de svarene intervjupersonene kom med. Dette er i samsvar med hvordan metodelitteraturen mener delvis strukturert tilnærming og intervjuguide skal brukes (Jacobsen, 2010, s.92; Thagaard, 2018, s.91). Dersom intervjuene ikke hadde hatt noen form for strukturering, ville det vært en risiko for at datamateriale kunne blitt så komplekse at det ville vært vanskelig å analysere dem i etterkant (Jacobsen, 2010, s.91). Ved bruk av delvis strukturert tilnærming fikk jeg både tilrettelagt for spontane og åpne svar fra intervjupersonene, og sikret at jeg fikk informasjon om alle delene av problemstillingen.

3.3 Utvalg og rekruttering av intervjupersoner

Basert på min problemstilling falt det naturlig at intervjupersonene var ansatte i den kommunale barnevernstjenesten. Det ble gjennomført et strategisk utvalg, hvor intervjupersonene ble valgt basert på at de hadde bestemte kunnskaper eller erfaringer (Dalland, 2020, s.79). Undersøkelsen min omhandler holdninger og praksis knyttet mot en spesifikk del av barnevernsansattes arbeid. Jeg stilte derfor krav om at intervjupersonene måtte ha erfaring innenfor mitt tema. For å komme i kontakt med aktuelle intervjupersoner sendte jeg en e-post til alle barnevernsledere innenfor et geografisk område (vedlegg 2). Jeg sendte totalt 12 forespørsler. Ved å be barnevernslederne om hjelp til å videreformidle forespørselen i stedet for å spørre kandidater direkte, kan intervjupersonene få anledning til å tenke seg om og føle mindre press til å si ja til å delta (Dalland, 2020, s.79). Dette kan være med å sikre frivillig deltakelse. Jeg gjennomførte to intervjuer på ca. 40 minutter. Ettersom holdninger og praksis kan variere mellom ulike kommuner valgte jeg å intervju barnevernsansatte fra to ulike barnevernstjenester.

3.4 Gjennomføring av intervju

I forkant av intervjuene sendte jeg ut et informasjonsskriv (vedlegg 3) til intervjupersonene, hvor jeg åpnet opp for intervju over telefon eller nettbaserte løsninger. Den som inviterer til intervjuet har ansvar for å vise fleksibilitet (Dalland, 2020, s.87). Begge intervjuene ble derfor gjennomført over telefon, etter intervjupersonene sine ønsker. Ut ifra Jacobsen (2010, s.95) kan vi forstå at telefonintervju kan ha sine fordeler i lave kostander og forflytningstid, og økt opplevelse av anonymitet. På den andre siden skriver Jacobsen at telefonintervju kan ha de konsekvenser at samtalen oppleves mer kunstig og at man ikke får mulighet til å observere intervjupersonen. Intervjuformen kan dermed ha påvirket kvaliteten på intervjuene. Det ble tatt lydopptak av intervjuene, etter samtykke fra intervjupersonene. Lydopptak tar vare på det som blir sagt gjennom intervjuet, sikrer at nyanser i språk og stemmeleie ikke forsvinner i prosessen (Dalland, 2020, s.91), og gjorde det mulig å transkribere intervjuene i etterkant.

3.5 Koding og analyse

I koding og analysering av intervjuene tok jeg utgangspunkt i temabasert analyse. En temabasert analyse tar utgangspunkt i temaer som er representert i undersøkelsen, og går i

dybden på hvert tema gjennom å sammenligne data på tvers av intervjuene (Thaagard, 2018, s.171). I arbeidet med intervjuguiden (vedlegg 1) hadde jeg allerede tatt utgangspunkt i noen temaer jeg mente var nødvendige å belyse for å svare på problemstillingen min. I analysen valgte jeg å ta utgangspunkt i de samme hovedtemaene, da jeg opplevde at det ble en naturlig inndeling basert på svarene fra intervjupersonene. Temaet godkjenning ble likevel ikke inkludert, da jeg ikke opplevde å få relevant informasjon om prosessen og praksis rundt dette. For å kunne gjennomføre en sammenligning i temabasert analyse er det nødvendig å kode og klassifisere dataene etter relevante temaer (Thaagard, 2018, s.171). I analyseringen av dataene gikk jeg gjennom de transkriberte intervjuene og kodet hvert utsagn etter temaer og subtemaer. Jeg gikk så gjennom alle utsagnene innenfor hvert tema for å sammenligne dataene på tvers av intervjuene.

Eksempel på koding:

Utdrag	Tema	Subtema
Vi starter faktisk først med barnet og familien det gjelder. Altså med foreldrene og med barnet selv.	Undersøkelse av slekt og nettverk	Brukermedvirkning

3.6 Vurdering av metodens kvalitet

Et sentralt begrep for å vurdere kvaliteten av en metode er gjennom forskningens reliabilitet eller pålitelighet. Reliabilitet handler i hovedsak om hvorvidt en annen forsker vil kunne komme fram til de samme resultatene ved å anvende den samme metoden (Thagaard, 2018, s.187). Forskningens reliabilitet knyttes med andre ord til forskningens etterprøvbarehet. For at etterprøvbarehet skal være mulig, må framgangsmåten av forskningsmetoden gjøres rede for. I dette kapitlet har jeg gjort rede for bakgrunnen for valget av metode, utvalg av intervjupersoner og hvordan jeg har gjennomført datainnsamlingen. Etterprøvbarehet er et viktig ideal i forskning, men kan være vanskelig å realisere i møte med kvalitative metoder som er svært personavhengige. Ved bruk av intervju blir det derfor viktig for forskningens pålitelighet å gjøre rede for sitt eget utgangspunkt (Dalland, 2020, s.61-62). Dette har jeg prøvd å legge til rette for i kapittel 1.2, der jeg gjorde rede for min forforståelse. Intervjuene ble også tatt opp på lydopptak, og

transkribert i etterkant for å sikre at informasjonen fra intervjuene ble nedtegnet så korrekt som mulig, for å sikre mest mulig reliabilitet.

Metoden bør også vurderes etter gyldigheten av resultatene og tolkningene, altså gjennom validitet. For å sikre at forskningen har god validitet må det teoretiske ståstedet og analysene som ligger til grunn for tolkningene gjøres rede for (Thagaard, 2018, s.189). Under kapittel 2.0 har jeg gjort rede for sentral teori som danner bakgrunnen for tolkning og drøfting av resultatene, og i kapittel 3.5 har jeg gjort rede for hvordan analysen har blitt gjennomført. På denne måten kan leser selv vurdere de teoriene og analytiske framgangsmåtene jeg har støttet meg på i forskningsprosessen, for så å kunne vurdere forskningen sin validitet.

Et annet sentralt element for å vurdere kvaliteten av en kvalitativ studie er hvorvidt forskningsresultatene er overførbare (Thagaard, 2018, s.193). Gjennomføring av intervju og analyse av datamateriale er tidskrevende prosesser, noe som fører til at man må fokusere på et begrenset antall intervjupersoner. Dette kan videre føre til utfordringer når man ønsker å overføre funnene til andre personer og andre kontekster enn dem man har undersøkt (Jacobsen, 2010, s.63 & 88). Redusert mulighet for overførbarhet kan med andre ord være en mulig svakhet ved bruk av kvalitativ metode. Ettersom jeg kun intervjuet to barnevernsansatte fra to barnevernstjenester, har jeg hatt en kritisk holdning til generaliseringer når jeg har analysert og drøftet funnene fra intervjuene.

3.7 Forskningsetikk

Kvalitative forskningsmetoder fører ofte til at forskeren får tilgang på opplysninger som kan knyttes til intervjupersonene. Siden mitt prosjekt behandler personopplysninger i form av lydopptak, måtte jeg sende inn meldeskjema til Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste, eller NSD, slik at de kunne vurdere om prosjektet mitt var i samsvar med forskningsetiske regler (Thagaard, 2018, s.22). Prosjektet ble godkjent av NSD 23.03.2022.

Thagaard (2018) viser til tre viktige prinsipper for etisk forskning; informert samtykke, konfidensialitet og konsekvenser av å delta i forskningsprosjektet. For å sikre informert samtykke ble det sendt ut et informasjonsskriv (vedlegg 3) i forkant av intervjuene, der

intervjupersonene ble informerte om deres rettigheter, personvern og formålet ved prosjektet. Informert samtykke ble hentet inn ved at jeg startet intervjuene med å undersøke om intervjupersonen hadde lest og forstått informasjonsskrivet, for så å be om samtykke over lydopptak. Prinsippet om konfidensialitet går ut på at opplysninger fra intervjupersonene anonymiseres og oppbevares på en forsvarlig måte (Thagaard, 2018, s.24). Intervjuene ble tatt opp på lydopptak, og opptakene ble slettet så snart intervjuene var ferdig transkribert. Alle opplysninger som kunne knyttes til enkeltpersoner ble anonymisert i transkriberingen og resultatene. Det tredje prinsippet for forskningsetikk går ut på at forskeren må forsøke å unngå at forskningen medfører negative konsekvenser for personene som deltar i prosessen (Thagaard, 2018, s.26). Jeg la derfor til rette for at intervjupersonene skulle få en positiv opplevelse av å delta i prosjektet, og at de skulle oppleve at deres bidrag var nyttig og interessant både for forskningsprosjektet og meg som student.

4.0 Resultat

Jeg har intervjuet to barnevernsansatte fra to ulike kommunale barnevernstjenester. Intervjupersonene har 10-20 års erfaring fra kommunalt barnevern, og begge har erfaring med både ordinære fosterhjems plasseringer og fosterhjems plasseringer i slekt og nettverk. For å få fram sitatene fra intervjupersonene på en tydelig og ryddig måte har jeg valgt å fremheve alle intervjusitat i dette kapittelet med innrykk.

4.1 Undersøkelse av slekt og nettverk

Når det gjelder barneverntjenestene sin praksis for å undersøke slekt og nettverk ved omsorgsovertakelse, legger begge intervjupersonene vekt på at de alltid undersøker slekt og nettverk før de ser etter andre alternative.

Ikke at vi ikke spurte før, men nå er innstillingen at vi skal spørre først, og hvis vi ikke kommer noen vei så må vi begynne å se etter alternative løsninger.

(Intervjuperson 1)

Jeg spurte intervjupersonene om det var gode grunner til at man ikke burde undersøke slekt og nettverk i alle situasjoner. Intervjupersonene mente det i så fall måtte grunngis godt ut

ifra barnets beste. Dette kunne eksempelvis gjelde situasjoner der man vet det er personer i familie og nettverk som kan trigge og skade barnet.

Begge intervjupersonene legger stor vekt på brukermedvirkning gjennom hele prosessen for å undersøke slekt og nettverk, både fra foreldre og barnet selv. Spesielt legger de vekt på viktigheten av at barnet får anledning til å fortelle hva de selv ønsker. Begge intervjupersonene formidler at de alltid starter prosessen med å snakke med foreldre og barnet.

Vi starter faktisk først med barnet og familien det gjelder. Altså med foreldrene og med barnet selv. (...) De er på en måte de første som kan uttale seg om det er noen de umiddelbart tenker kan være aktuelle, og så må vi sjekke ut videre.

(Intervjuperson 1)

Intervjuperson 2 forteller at barnets rett til medvirkning også innebærer at de skal få informasjon gjennom hele prosessen, slik at barnet kan ta et informert valg om hva de selv mener er til det beste for dem. Det ble videre nevnt av begge intervjupersonene at de bruker metoder som nettverksmøter og familieråd for å undersøke muligheter i slekt og nettverk.

Det er gjerne lengre prosesser som går over flere møter med barnet og foreldrene. Vi inviterer også kanskje inn besteforeldre eller andre slektninger. (...) Noen ganger har vi nettverksmøter, og så vurderer vi om vi skal bruke familieråd.

(Intervjuperson 1)

Mens intervjuperson 1 forteller at de vurderer familieråd, er Intervjuperson 2 tydelig på at familieråd er en metode de bruker aktivt for å undersøke slekt og nettverk.

Familieråd har kommet inn de senere årene og er mye brukt nå. (...) Familieråd får fram hvilke personer vi har med å gjøre, og hvem vi eventuelt kan ta direkte kontakt og høre nærmere hva de tenker rundt det å bli fosterforeldre, og eventuelt hvilke andre roller de kan ha tilknyttet fosterbarnet.

(Intervjuperson 2)

Intervjuperson 2 la stor vekt på barnets medvirkning i planleggingen og gjennomføringen av familierådet, og fortalte at det var viktig å ha en grundig gjennomgang med barnet og biologiske foreldre hvem som skulle inviteres til familierådet.

4.2 Vurderingsgrunnlag for plasseringsted etter omsorgsovertakelse

Det vi spør oss selv hele tiden er "hva er barnets beste" og "hva ønsker vi å oppnå".
(Intervjuperson 1)

Det kom tydelig fram i begge intervjuene at barnets beste er en rød tråd i vurderingen om hvorvidt barnet bør plasseres i slekt og nettverk. Begge intervjupersonene påpeker videre at de ser på hver sak individuelt.

Også i vurderingene blir brukermedvirkning vektlagt av begge intervjupersonene. Det kommer fram at de barnevernsansatte tar hensyn til barnets egne ønsker når det kommer til valg av slekt- og nettverksfosterforeldre, og at de også rådfører seg med biologiske foreldre. Intervjuperson 2 viser til en spesifikk sak der det ble vurdert at barnet skulle plasseres i fosterhjem hos slekt:

Vi la vekt på hva barnet selv ønsket og synes var best, og hun sa at hun ønsket å flytte til (anonymisert) og bli boende i den kommunen de opprinnelig kommer fra.
(Intervjuperson 2)

Barnets medvirkning ble også nevnt som et vurderingsmoment for at barnet ikke skulle bli boende i slekt- og nettverksfosterhjem.

Vi hadde en nettverksplassering, og så etter en stund så gir faktisk barnet selv uttrykk for at "dette blir for vanskelig, det blir for tett, jeg vil gjerne lengre vekk", og da lyttet vi til det.

(Intervjuperson 1)

I tillegg til barnets egne ønsker, legger intervjupersonene vekt på at barnet får beholde det kjente, og bo hos noen de har tilknytning til. Intervjuperson 2 viser igjen til en spesifikk sak, og forteller hvorfor det ble vurdert at barnet skulle flytte til akkurat denne slektningen:

Det var at (anonymisert) var en kjent person. En person som vi oppfattet at vedkommende barn var trygg på. (Anonymisert) har vært inne i livet siden barnet var lite spedbarn.

(Intervjuperson 2)

Begge intervjupersonene trekker frem barnets tilknytning til omsorgsperson som et viktig element i vurderingen om å plassere barnet i slekt og nettverk. Intervjuperson 1 formidler at selve målet med en fosterhjemsplassering er å skape en situasjon der barnet føler seg trygg.

Kontinuitet i relasjoner og omgivelser blir også vektlagt som sentrale i vurderingene. Begge intervjupersonene opplever det som positivt og viktig for barnet å få anledning til å bli værende i sitt opprinnelige miljø og fortsette på den samme skolen. Intervjuperson 1 opplever at både plasseringer i slekt og plasseringer i nettverk gir barnet mulighet til å opprettholde en mer naturlig kontakt med biologiske foreldre og andre de har tilknytning til. Intervjuperson 1 formidler også dette som formålet med en slekt- eller nettverksplassering.

Da tenker jeg at å bo hos noen man kjenner og er trygg på fra før, å kunne fortsette på skolen sin, være med vennene sine, ha tilknytning til familien sin eller andre så godt som man klarer, det er det som på en måte er mottoet med det.

(Intervjuperson 1)

4.3 Holdninger til slekt- og nettverksplasseringer

Når jeg ber om eksempler fra intervjupersonene sin arbeidshverdag, viser de i hovedsak til positive erfaringer med arbeidet rundt slekt- og nettverksplasseringer. De er også tilsynelatende fornøyde med utfallet av plasseringene de har erfaringer med.

Jeg var senest i går på oppfølgingsbesøk der vi så at det per i dag sannsynligvis er det beste alternativet vi kunne gått for. For barnet var kjent fra før og har vært mye med (anonymisert).

(Intervjuperson 2)

Når jeg under intervjuene undersøkte holdninger og vurderingsgrunnlag ble det også i hovedsak lagt vekt på de positive aspektene ved slekt- og nettverksplasseringer, blant annet kontinuitet, trygghet og tilknytning.

Jeg synes at det som først og fremst er det mest positive er at barnet allerede har et kjennskap og en tilknytning til de nye omsorgspersonene, eller de som de midlertidig skal bo med.

(Intervjuperson 1)

Begge intervjupersonene formidler at det i løpet av de siste årene vært en gradvis endring i holdninger og praksis når det gjelder bruk av slekt- og nettverks plasseringer som fosterhjemstiltak. Det blir påpekt at inkludering av familie og nettverk i prosessen alltid har vært et fokus, men begge opplever at det vektlegges mer i dag.

Jeg opplever at det har kommet lengre fram, at det er mer i fokus, og at det er en naturlig del av prosessen. (...) Jeg opplever at det tar større plass. Det gjorde det også før, men allikevel er det kanskje litt mer i fokus nå.

(Intervjuperson 1)

Slik jeg tolker begge mine intervjupersoner, har endringene i holdninger og praksis også vært et bevisst valg fra barnevernstjenestene sin side.

Vi har på en måte hatt et skifte i måten vi tenker på og jobber rundt akkurat dette. Jeg sier ikke at vi er flinkere enn andre kommuner, men vi har tatt et bevisst valg for å gjøre en endring.

(Intervjuperson 1)

Når de fikk spørsmål om hva de oppfatter som bakgrunnen for holdningsendringen, kommer flere faktorer fram. Begge viser til lovendringen i 2018 som førte til at undersøkelse av slekt og nettverk ble en del av barnevernstjenestens mandat, og Intervjuperson 1 viser til dommene i Europeisk Menneskerettsdomstol. Intervjuperson 1 forteller også at de bevisst begynte å bruke slekt- og nettverks plasseringer ved akutt plasseringer fordi de opplevde lite tilgang på beredskapshjem gjennom Bufetat, spesielt innenfor deres region. Begge intervjupersonene opplever også at holdningsendringene kommer som et resultat av positive erfaringer med arbeidet rundt slekt- og nettverks plasseringer.

Hvis man har hatt en god erfaring i en sak, så er det også kanskje lettere neste gang, og lettere neste gang. Man må ha litt tillit til prosessen, og man må tørre å spørre og man må tørre å prøve ut.

(Intervjuperson 1)

Selv om de barnevernsansatte i hovedsak viser til positive sider og erfaringer med slekt- og nettverksplasseringer, anerkjenner de at det er noen særegne utfordringer knyttet til tiltaket.

Det kan være de sakene der det er veldig streng kontroll rundt samværet og kontakt. Det er utfordrende, det ser vi.

(Intervjuperson 1)

Det blir også trukket fram at for noen barn og fosterforeldre kan det bli for nært å være plassert i slekt- og nettverk. Slegt- og nettverksfosterforeldre har ikke bare tilknytning til barnet, men også til biologiske foreldre. Intervjuperson 1 forteller at denne nærheten kan bli utfordrende for alle parter, og i noen tilfeller føre til lojalitetskonflikt. Andre utfordringer som blir trukket fram av intervjuperson 2 er situasjoner der fosterforeldrenes forventninger til oppdraget ikke samsvarer med barnevernets forventninger, og der fosterforeldrene synes det er utfordrende å håndtere endring i rollen fra å være slekt eller nettverk til å bli fosterforeldre. Det bør likevel påpekes at intervjupersonene helhetlig sett hadde mest positivt å si om tiltaket og deres erfaringer med arbeidet rundt det. Begge viser også til gode erfaringer med å jobbe gjennom disse utfordringene.

5.0 Drøfting

5.1 Hva er barnevernsansattes praksis for å undersøke slekt og nettverk ved omsorgsovertakelse?

Det kom fram gjennom intervjuene at intervjupersonenes praksis i dag er å alltid starte med å undersøke slekt og nettverk. Dette gjøres ved at de benytter metoder som nettverksmøter og familieråd, selv om det var ulikheter i hvor innarbeidet disse metodene er i deres praksis. Familieråd er et organisert møte hvor målsettingen er å aktivisere og involvere familiens nettverk i beslutningsprosessen slik at man i samarbeid kan komme fram til løsninger som vil være til barnets beste (Hyrve, 2006, s.177). Familieråd som metode legger altså vekt på å involvere slekt og nettverk, og å finne løsninger innad i familien. Jeg tolker derfor at metoden er i samsvar med både biologisk prinsipp og mildeste inngrepsprinsippet. I tillegg legger familieråd vekt på at barnet selv skal medvirke gjennom hele prosessen (NOU 2018:18, s.110). Dette stemmer også overens med resultatene der det kommer fram at

barnet alltid involveres i planleggingen av hvem som skal inviteres til familierådet og hvordan møtet skal foregå.

Intervjupersonene la stor vekt på å involvere barnet gjennom hele prosessen når de skulle undersøke og vurdere muligheten for slekt- og nettverks plasseringer, både ved bruk av familieråd og i andre tilfeller. Barne- og familiedepartementet har også understreket at det er viktig at barn og unge får uttalt sine synspunkt angående plassering i slekt eller nettverk, for å kunne avgjøre om en slik plassering vil være til det enkelte barnets beste (Prop. 73 L (2016-2017), s.16). Intervjupersonene viser til eksempler der barnet selv har kommet med forslag til hvem de ønsker at skal bli fosterforeldre, og at dette ønsket har blitt tatt hensyn til. Noe som viser at barna ikke bare blir hørt, men også har en reell innvirkning på beslutninger som gjelder dem. Det fortelles også om en sak der et barn i etterkant av en nettverks plassering selv ga uttrykk for at det ble for nært og at hen ønsket å flytte lengre bort, noe som ble tatt hensyn til. Dette kan tolkes som et eksempel på at barnets medvirkning ble vektlagt over det biologiske prinsipp. Ettersom barnets beste skal være den overordnende målsettingen i alle beslutninger (Misund, 2014, s.64), kan intervjupersonenes tydelige vektlegging av barnets medvirkning i deres praksis antyde en holdning om at barnet ofte vet sitt eget beste. Ved slekt- og nettverks plasseringer har barnet også kjennskap til aktuelle fosterforeldre før plassering, og vet selv hvor trygge og tilknyttet de er til disse personene. Dette kan muligens gjøre den inngripende prosessen mot å plasseres utenfor hjemmet tryggere og mer skånsomt for barnet, på samme tid som barnet kan danne seg meninger basert på mer erfaringsbasert informasjon enn de kan dersom de skal flytte til en fremmed. Slik jeg forstår prosessen mot en slekt- eller nettverks plassering legger den i stor grad til rette for barnets medvirkning og mildeste inngreps prinsippet. Intervjupersonene uttrykker en holdning om at medvirkning er viktig både i undersøkelse og utvalg av slekt- og nettverksfosterforeldre, og familieråd som metode vil være en måte å sikre at barns medvirkning faktisk blir tatt hensyn til i praksis.

Familieråd som metode har også den fordel at det følger med klare prosedyrer for hvordan møtet skal forberedes, ledes og gjennomføres (Vik, 2017, s.202). Integreringen av familieråd i en av intervjupersonenes praksis viser at vektleggingen av slekt- og nettverks plasseringer ikke bare er en teoretisk verdi, men at barnevernstjenesten faktisk har utarbeidet rutiner for

å sikre at arbeidet blir gjennomført i praksis. Familieråd er med andre ord en metode som både sikrer at plikten til å undersøke slekt og nettverk blir gjennomført etter etablerte felles rutiner, og at barnet og deres nettverk får anledning til å medvirke i prosessen. De barnevernsansatte jeg intervjuet var klare på at de alltid undersøker slekt og nettverk, og involverer barnet og nettverket i prosessen, men det var ulikheter i hvor etablerte rutiner de har for å sikre hvordan arbeidet blir gjennomført i praksis.

Risikoen med manglende rutiner kan være en varierende praksis i dokumentasjon og kvalitet i undersøkelsen og vurderingene av slekt og nettverk. Dette var også en av bekymringene rundt lovfestingen av plikten til å alltid vurdere slekt og nettverk som fosterforeldre (Prop. 73 L (2016-2017), s.75). Klare rutiner for hvordan barnevernsansatte skal gå fram for å undersøke slekt og nettverk kan derfor være viktig for å legitimere slekt- og nettverks plasseringer som tiltak, og sikre at undersøkelsen blir gjennomført etter en felles standard. Barne- og familiedepartementet har stilt seg positive til bruk av familieråd for å kartlegge ressurser i slekt og nettverk, men viser til en stor variasjon mellom kommunene med hensyn til hvor ofte metoden benyttes (Meld. St. 17 (2015-2016), s.54-55), noe som også gjenspeiles i resultatene. Resultatene kan derfor antyde at selv om praksisfeltet har kommet langt i utviklingen av holdninger og praksis i arbeidet med slekt- og nettverks plasseringer, har noen kommuner kommet lengre i integreringen av tiltaket enn andre.

5.2 Hvordan kommer det biologiske prinsipp til uttrykk i barnevernsansattes praksis?

Gjennom mine intervju opplevde jeg at de barnevernsfaglige prinsippene kom til uttrykk på ulike måter. De barnevernsfaglige prinsippene er uttrykk for samfunnsmessige verdier, og påvirker hvordan barnevernsloven blir anvendt i praksis (NOU 2012:5, s.40). Hvordan prinsippene kommer til uttrykk i barnevernsansatte sitt arbeid med slekt- og nettverks plasseringer kan derfor si noe om deres holdninger og praksis. Et grunnleggende prinsipp som ikke ble nevnt direkte under intervjuene er det biologiske prinsipp. Ettersom det er sterke føringer i barnevernet for å ta hensyn til biologiske bånd ved omsorgsovertakelser (Bunkholdt & Kvaran, 2021, s.64), og biologisk tilknytning er en del av bakgrunnen for den politiske vektleggingen av slekt- og nettverks plasseringer (Thørnblad, 2009; NOU 2012:5), opplevde jeg dette som overraskende.

I praksis handler det biologiske prinsipp både om at barnet i utgangspunktet skal vokse opp hos sine biologiske foreldre, og at kontakt med biologiske foreldre skal opprettholdes der dette ikke er mulig (NOU 2012:5, s.50). Ifølge intervjupersonene legger slekt- og nettverks plasseringer til rette for at barnet kan opprettholde en mest mulig naturlig kontakt med familie etter omsorgsovertakelse. En av intervjupersonene formidlet at å flytte til en omsorgsperson barnet allerede har tilknytning og kjennskap til er det mest positive aspektet med slekt- og nettverks plasseringer. Dette stemmer overens med Dimmen og Trædal (2013, s.168) sin studie hvor de skriver: «betydningen av å vokse opp hos slekt tillegges stor vekt i saksbehandlers vurdering». Selv om det biologiske prinsipp ikke ble direkte nevnt, opplever jeg derfor at flere av verdiene og holdningene bak det biologiske prinsipp kom til uttrykk. Det biologiske prinsipp som begrep indikerer likevel at det er det biologiske i seg selv man ønsker å beskytte. Ut ifra resultatene tolker jeg derimot at det biologiske prinsipp ikke kom til uttrykk i form av biologi, men heller i form av tilknytning.

Noen har vært skeptiske til at for stor vektlegging av det biologiske prinsipp kan føre til at man ikke tar nok hensyn til tilknytningskvaliteten (Bunkholdt & Kvaran, 2021, s.66). Ut ifra mine resultater har jeg ikke grunnlag for å være enig i denne bekymringen, ettersom det tydelig var barnets tilknytningskvalitet og trygghet som var det største fokuset i vurderingene, ikke det biologiske i seg selv. Ifølge Brynildsrud (2016, s.270-271) kom det biologiske prinsipp inn i barnevernsfeltet, sammen med barnevernloven, på en tid der man tok den biologiske forbindelsen mellom barn og foreldre mer for gitt. Brynildsrud viser videre til at det biologiske prinsipp i dag først og fremst viser til verdien av den følelsesmessige tilknytningen som vanligvis er til stede mellom barn og biologiske foreldre, noe som ser ut til å stemme overens med hvordan det biologiske prinsipp kom til uttrykk i resultatene. En mulig måte å tolke dette på kan være at det biologiske prinsipp er et noe utdatert begrep, som ikke godt nok representerer hva barnevernsansatte faktisk legger vekt på i sine vurderinger. Biologi blir heller ikke trukket fram som et sentralt aspekt ved barnets beste i Barnevernloven §4-1, men det blir derimot stabil og god voksenkontakt.

I 2012 ble det lagt fram forslag om å etablere et nytt barnevernsfaglig prinsipp, utviklingsstøttende tilknytningsprinsipp, som skulle vektlegges over det biologiske prinsipp i

tilfeller der tilknytnings- og relasjonskvaliteten kan hindre barnets utvikling (NOU 2012:5, s.86). Målet med det nye prinsippet var å nedtone, ikke eliminere, betydningen av det biologiske. Biologisk tilhørighet og en forståelse av hvor man kommer fra er viktig for mange (Bunkholdt, 2013). Brynhildsrud (2016) konkluderer også i sin artikkel med at det biologiske prinsipp fremdeles bør ha en plass som grunnprinsipp i barnevernsfeltet. Utvalget ønsket likevel at det nye prinsippet skulle understreke at tilknytningen og samspillet mellom barn og omsorgspersonene har så stor betydning for barns utvikling at den må tillegges avgjørende vekt i barnevernets beslutninger (NOU 2012:5, s.86). Forslaget fikk ikke medhold (HR-2012-2309-A). Ut ifra mine resultater kan man likevel argumentere for at begrepet utviklingsstøttene tilknytningsprinsipp, i større grad representerer holdningene som faktisk viser seg i praksis, i alle fall slik de kommer til uttrykk i intervjupersonenes arbeid med slekt- og nettverks plasseringer. Jeg vil likevel være forsiktig med å overføre mine funn til barnevernets generelle praksis, ettersom jeg har gjennomført en liten undersøkelse med to intervjupersoner.

5.3 Hvorfor har det oppstått en holdningsendring i henhold til slekt- og nettverks plasseringer?

Det kommer fram i resultatene at intervjupersonene opplever at slekt- og nettverks plasseringer vektlegges mer nå enn det gjorde tidligere. Ettersom jeg kun har intervjuet to barnevernsansatte fra to barnevernstjenester, vil jeg være forsiktig med å generalisere intervjupersonene sine holdninger til å gjelde alle barnevernsansatte, men resultatene indikerer likevel at det har vært en endring i holdninger og praksis i arbeidet med slekt- og nettverks plasseringer. Dimmen og Trædal (2013, s.165) sin undersøkelse viser også til at barnevernsansatte i dag generelt mener at oppvekst i slekt eller nettverk er til barnets beste. Historisk sett har barnevernet vært skeptiske til å plassere barn hos slekt og nettverk. Noe av skepsisen lå i en tanke om at slekt- og nettverks plasseringer kunne medføre en risiko for videreføring av negativ sosial arv (Holtan et al., 2020, s.43). Dette er ikke holdninger jeg oppfattet at er til stede i min undersøkelse.

Intervjupersonene viser hovedsakelig til positive erfaringer med slekt- og nettverks plasseringer, og gir uttrykk for at de opplever at plasseringene de har erfaringer med i de fleste tilfeller har vært til barnets beste. Tanken om at det var til barnets beste å

vokse opp hos slekt og nettverk, og ivareta biologisk tilknytning, var også bakgrunnen for prioriteringen av slekt- og nettverks plasseringer i Forskrift for fosterhjem og Barnevernloven (Prop. 73 L, (2016-2017); Thørnblad, 2009). Intervjupersonene sine holdninger i dag ser dermed ut til å samstemme med holdningene som lå til grunn for de politiske føringene, selv om det biologiske aspektet ikke ble vektlagt i like stor grad i min undersøkelse. Barnets beste er likevel et normativt begrep som vil variere ut ifra de til enhver tid gjeldende samfunns- og kulturmessige forhold (NOU 2012:5, s.41). I tråd med samfunnsutviklingen legger politiske føringer i dag til grunn at barn bør vokse opp i sin familie, med mindre dette klart strider imot barnets beste (NOU 2012:5, s.15). I tillegg legges det økende vekt på barnets behov for trygg tilknytning til omsorgspersoner, og at det er til barnets beste å medvirke i beslutninger som gjelder dem (NOU 2012:5, s.81; NOU 2018; s.32).

Barnevernloven §4-1 legger også føringer for at det er til barnets beste å ha stabil og god voksenkontakt og kontinuitet i omsorgen. De barnevernsansatte som jeg har intervjuet, legger stor vekt på barns medvirkning i deres praksis. De uttrykker også en holdning om at det er viktig og positivt for barnet bli boende i det miljøet de vokste opp i, sammen med personer de har kjennskap og tilknytning til, noe intervjupersonene mener slekt- og nettverks plasseringer tilrettelegger for. Intervjupersonenes holdninger ser dermed ut til å samstemme med utviklingen i samfunnets oppfatninger av barnets beste. En mulig måte å forstå holdningsendringen som intervjupersonene viser til er at den baserer seg på en holdningsendring i samfunnet koblet til hva man mener er viktig og til det beste for barn generelt, som muligens også var grunnlaget for innlemming av plikten til å vurdere slekt- og nettverks plasseringer i Forskrift for fosterhjem og Barnevernloven.

Selv om intervjupersonene i stor grad har en positiv holdning til slekt- og nettverks plasseringer, er de likevel oppmerksomme på særegne utfordringer som kan føre til at en slik plassering ikke alltid vil være til barnets beste. Det vises eksempelvis til utfordringer knyttet til regulering av samvær, slekt og nettverk sin forståelse av og tilpasning til sin rolle som fosterforeldre, samt at nærheten ved slekt- og nettverks plasseringer kan være utfordrende for noen og føre til lojalitetskonflikt. Dette er utfordringer som også kommer fram i forskning om slekt- og nettverks plasseringer (Dimmen & Trædal, 2013; Tonheim et al., 2021; Farmer, 2009). Resultatene kan antyde at barnevernsansatte i dag har et nyansert syn på slekt- og nettverks plasseringer.

Begge intervjupersonene formidler at selv om de opplever at det har oppstått en endring i holdninger og praksis, så har involvering av familie og nettverk alltid vært et fokus. Dette stemmer også overens med Thørnblad (2009) sin undersøkelse der hun konkluderer med at endringen i Forskrift for fosterhjem i 2004 var basert på allerede etablerte verdier og synspunkter i fagfeltet. Intervjupersonene formidler likevel at innlemmingen av plikten til å undersøke slekt og nettverk i Barnevernloven førte til en endring i holdninger. Begge indikerer også at holdningsendringen er et resultat av bevisste valg fra barneverntjenestene. En av intervjupersonene forteller at de aktivt begynte å bruke slekt- og nettverksplasseringer ved akutt-plasseringer, på bakgrunn av at de opplevde lite tilgang på beredskapshjem gjennom Bufetat. Dette stemmer overens med teori som sier at endringen i synet på slekt- og nettverksplasseringer kan kobles til en manglende tilgjengelighet av fosterhjem (Thørnblad, 2011, s.27). Resultatene viser også at intervjupersonene opplever at positive erfaringer med slekt- og nettverksplasseringer har ført til en større tillit og positiv holdning til tiltaket. En mulig måte å tolke holdningsendringen som har oppstått er at manglende tilgjengelighet på fosterhjem førte til politiske føringer for å undersøke og vurdere muligheter i slekt og nettverk. Økende bruk av slekt- og nettverksplasseringer kan videre ha ført til at barnevernsansatte erfarte at tiltaket hadde positiv effekt for barnet, som kan ha ført til den holdningsendringen vi ser i dag. Slik jeg tolker mine resultater har politiske og kulturelle føringer ført til en økt vektlegging og bruk av slekt- og nettverksplasseringer, men det er de positive arbeidserfaringene som har vært det viktigste verktøyet for å endre barnevernsansattes sine holdninger.

6.0 Avslutning

I denne oppgaven har jeg tatt sikte på å undersøke holdninger og praksis som kommer til uttrykk i barnevernsansattes arbeid med slekt- og nettverksplasseringer. Jeg oppfatter at undersøkelse av slekt og nettverk for mulig fosterhjems-plassering har blitt en integrert del av barnevernsansattes praksis, selv om det var ulikheter i hvor etablerte rutiner de har for å sikre hvordan undersøkelsen blir gjennomført. Intervjupersonenes praksis i arbeidet med slekt- og nettverksplasseringer virker å være preget av medvirkning fra barnet selv, og deres familie og nettverket, noe som også gir uttrykk for en holdning om at både barnet og familie

er viktige ressurser i arbeidet. Barnevernsansattes holdninger til slekt- og nettverks plasseringer synes å ha endret seg over tid i samband med samfunnsutvikling og politiske føringer, og intervjupersonene gir uttrykk for at de i dag mener en slik plassering i mange tilfeller er til barnets beste. Jeg oppfatter at holdningene som kommer til uttrykk er i henhold til lovverk og teori, og viser seg også igjen i praksis, selv om resultatene indikerer at noen barnevernstjenester har kommet lengre i implementeringen av tiltaket enn andre. Dette kan antyde at praksisfeltet fremdeles har noe arbeid igjen før holdninger og praksis er der man ønsker de skal være.

Videre oppfatter jeg at intervjupersonenes holdninger til de barnevernsfaglige prinsippene kommer til uttrykk i deres arbeid, og prinsippene danner videre en grunnmur for deres vurderinger i praksis. Slegt- og nettverks plasseringer som fosterhjemstiltak virker også å være forenlig med de barnevernsansatte sin forståelse av de barnevernsfaglige prinsippene. Dette kan være bakgrunnen for den økende positive holdningen og bruken av tiltaket, som både intervjupersonene og forskning viser til. Det ser dermed ut til å være en gjensidig påvirkning mellom holdninger og praksis, der positive holdninger til tiltaket påvirker praksis, og erfaringer fra praksis igjen påvirker holdningene. Dette kan ha implikasjoner for fagfeltet, ettersom undersøkelsen min antyder at politisk og faglige føringer har ført til en positiv utvikling i barnevernsansattes holdninger og praksis i arbeidet med slekt- og nettverks plasseringer. Innlemmingen av plikten til å undersøke slekt og nettverk i barnevernloven er relativt ny, og man har derfor gjerne ikke sett full effekt av lovendringen enda. Det vil derfor bli interessant å følge forskning- og fagfeltet framover for å se hvilken effekt lovpålagt prioritering av slekt- og nettverks plasseringer vil ha på barnevernsansattes holdninger og praksis.

Litteraturliste

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (BUFDIR). (2022, 09. mars). *Barn i fosterhjem*.

https://www.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Barnevern/Barn_og_unge_med_tiltak_fra_barnevernet/barn_i_fosterhjem

Barnevernloven. (1992). *Lov om barneverntjenester* (LOV-1992-07-17-100). Lovdata.

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100>

Brynhildsrud, K. (2016). Trenger vi et biologisk prinsipp i barnevernloven? Noen

betraktninger i kjølvannet av NOU 2012: 5 og Prop.106 L (2012–2013). *Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål*, 14(3), 264–298.

<https://www.idunn.no/doi/epdf/10.18261/issn.0809-9553-2016-03-03>

Bunkholdt, V. (2013). Det biologiske prinsipp : På vei ut av barnevernet? *Tidsskriftet Norges*

Barnevern, 90(1), 52-62. <https://www.idunn.no/doi/epdf/10.18261/ISSN1891-1838-2013-01-06>

Bunkholdt, V. (2017). *Fosterhjemsarbeid : fra rekruttering til tilbakeføring* (4. utg.).

Gyldendal Norsk Forlag.

Bunkholdt, V., & Kvaran, I. (2021). *Kunnskap og kompetanse i barnevernsarbeid* (2. utg.).

Gyldendal Norsk Forlag.

Dalland, O. (2020). *Metode og oppgaveskriving* (7.utg.). Gyldendal Norsk Forlag.

Dimmen, S. A. & Trædal, F. (2013). Fosterhjems plassering i slekt og nettverk : Handlingsrom og dilemma. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 90(3), 158-173.

<https://doi.org/10.18261/ISSN1891-1838-2013-03-04>

Eide, S. B. (2019). Etikk i barnevernet. I Studsrød, I., Paulsen, V., Kvaran, I., & Mevik, K (Red.),

Barnevernspedagog : en grunnbok (s. 66-78). Universitetsforlaget.

Farmer, E. (2009). How do placements in kinship care compare with those in non-kin foster care: placement patterns, progress and outcomes? *Child and Family Social Work*, 14(3), 331-342. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2206.2008.00600.x>

Forskrift om fosterhjem. (2003). FOR-2003-12-18-1659. Lovdata.no.

<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2003-12-18-1659?q=forskrift+fosterhjem>

Holtan, A. (2002). *Barndom i fosterhjem i egen slekt* [Doktorgradsavhandling]. Universitetet i Tromsø.

Holtan, A., Thørnblad, R., & Skoglund, J. (2020). *Slektsfosterhjem : mellom barnevern og familie*. Gyldendal Norsk Forlag.

Hyrve, G. (2006). Familieråd sett ut i fra saksbehandlers ståsted. I Falck, S. (Red.), *Hva er det med familieråd? Samlerapport om prosjektet: «Nasjonal satsing for utprøving og evaluering av familieråd i Norge»*. NOVA Rapport 18/2006. Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.

<https://hdl.handle.net/20.500.12199/4920>

Jacobsen, D. I. (2010). *Forståelse, beskrivelse og forklaring : innføring i metode for helse og sosialfagene* (2. utg.). Høyskoleforlaget.

Meld. St. 17 (2015-2016). *Trygghet og omsorg - Fosterhjem til barns beste*. Barne- og familiedepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-17-20152016/id2478130/>

Misund, B. I. (2014). Beslutningsteoretiske perspektiver på beslutningsprosesser i barnevernstjenesten. I Ellingsen, I. T. & Østerhaug, R. S. (Red.), *Barnevernets brennpunkt : Beslutningsgrunnlag og beslutninger* (s. 57-80). Universitetsforlaget

NOU 2012:5 (2012). *Bedre beskyttelse av barns utvikling — Ekspertutvalgets utredning om det biologiske prinsipp i barnevernet*. Barne- og familiedepartementet.

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2012-5/id671400/>

NOU 2018:18 (2018) *Trygge rammer for fosterhjem*. Barne- og likestillingsdepartementet.

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2018-18/id2622734/>

Prop. 73 L (2016-2017). *Endringer i barnevernloven (barnevernsreform)*. Barne- og likestillingsdepartementet. [https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-73-l-](https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-73-l-20162017/id2546056/)

[20162017/id2546056/](https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-73-l-20162017/id2546056/)

Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse : En innføring i kvalitative metoder* (5. utg.).

Vigmostad & Bjørke

Thørnblad, R. (2009). Slektsfosterhjem i offentlig barnevern. *Tidsskriftet Norges Barnevern*,

86(4), 221–235. <https://doi.org/10.18261/ISSN1891-1838-2009-04-02>

Thørnblad, R. (2011). *Slektsfosterhjem – offentlig tiltak i private hjem*

[Doktorgradsavhandling]. Universitetet i Tromsø.

Tonheim, M., Iversen, A. C. & Grønn-Jensen, L. (2021). «Redde for å miste, redde for å kreve,

redde for å være vanskelige»: Relasjonen mellom barneverntjenesten og

slektsfosterhjem. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 98(4), 20-39.

<https://doi.org/10.18261/ISSN1891-1838-2021-01-03>

Vik, S. (2017). Familieråd i fosterhjem. I Sundt, H (Red.), *Fosterhjemshåndboka* (7. utg., s.

201-211). Kommuneforlaget.

Winokur, M. A., Holtan, A. & Batchelder, K. E. (2018). Systematic Review of Kinship Care

Effects on Safety, Permanency, and Well-Being Outcomes. *Research on Social Work*

Practice 28(1), 19-32. [https://journals-sagepub-](https://journals-sagepub.com.galanga.hvl.no/doi/pdf/10.1177/1049731515620843)

[com.galanga.hvl.no/doi/pdf/10.1177/1049731515620843](https://journals-sagepub.com.galanga.hvl.no/doi/pdf/10.1177/1049731515620843)

Vedlegg

Vedlegg 1 – Intervjuguide

Tema: Undersøkelse av slekt og nettverk

1. Hvordan går dere fram for å undersøke slekt og nettverk for mulig fosterplassering?
 - Hvordan blir biologiske foreldre involvert i denne prosessen?
 - Hvordan blir barnets medvirkning ivaretatt i denne prosessen?
2. Er det situasjoner der det er gode grunner til å ikke undersøke slekt og nettverk? I så fall hvilke?

Tema: Holdninger/vurderingsgrunnlag

3. Hva legger dere vekt på i vurderingen om barnet skal plasseres hos slekt og nettverk?
 - Hva legges vekt på i vurdering for/mot å plassere barn hos slekt og nettverk

Tema: Godkjenning av slekt og nettverk

4. Hvilke kjennetegn er det ved dem dere rekrutterer og godkjenner som fosterforeldre fra slekt og nettverk
5. Hvordan går dere fram for å godkjenne slekt og nettverk som fosterforeldre?
 - Opplever du at denne prosessen skiller seg fra godkjenningsprosessen ved ordinære fosterhjem? I så fall hvordan?

Tema: Holdninger

6. Hva er dine erfaringer med plasseringer i slekt og nettverk?
 - Hvilke muligheter eller fordeler opplever dere ved plassering i slekt og nettverk?
 - Hvilke utfordringer opplever dere ved plassering i slekt og nettverk?
7. Hvordan opplever du generelt barnevernets holdninger til bruk av slekt- og nettverks plasseringer?
 - Opplever du at holdningene har endret seg?

Vedlegg 2 – E-post til barnevernsledere

Emne: Forespørsel om hjelp til å skaffe informanter til bacheloroppgave

Hei.

Jeg er bachelorstudent på barnevern ved Høgskulen på Vestlandet, og jobber nå med min avsluttende bacheloroppgave. Tittel for oppgaven er; «*Hva er barneverntjenestens holdninger og praksis for å rekruttere og godkjenne slekt og nettverk som fosterforeldre*». I forbindelse med denne oppgaven ønsker jeg å gjennomføre intervju med saksbehandlere i den kommunale barnevernstjenesten for å belyse temaet i problemstillingen. Jeg henvender meg derfor til deg for hjelp til å videreformidle forespørselen til aktuelle informanter. Jeg ønsker å intervju **en** saksbehandler ved deres barnevernstjeneste som har erfaring fra arbeid med fosterhjems plasseringer i slekt og nettverk, og da spesielt rekruttering- og godkjenningsprosessen.

Intervjuet vil gjennomføres over telefon eller digitale løsninger, alt etter informantens sitt ønske, og vil vare omtrent 30 minutter. Jeg ønsker å gjennomføre intervjuene i løpet av uke 14-16. Ber om tilbakemelding på denne henvendelsen innen **torsdag 31. mars 2022**, også dersom intervju ikke er aktuelt.

Dersom det er spørsmål, må du gjerne ta kontakt på mobil (anonymisert) eller over e-post. Informasjonsskriv om forskningsprosjektet ligger vedlagt.

På forhånd, takk for hjelpen!

Mvh (Anonymisert)

Vedlegg 3 - Informasjonsskriv til intervjupersoner

Vil du delta i forskningsprosjektet

” Hva er barneverntjenestens holdninger og praksis for rekruttering og godkjenning av slekt og nettverk som fosterforeldre”?

Vil du la deg intervjuet til mitt bachelorprosjekt om fosterhjem i slekt og nettverk? I dette skrivet får du informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formålet med prosjektet er å undersøke barnevernets holdninger og praksis når det gjelder rekruttering og godkjenning av slekt og nettverk som fosterforeldre. Opplysningene jeg samler inn skal ikke brukes til noen andre formål enn dette bachelorprosjektet. Det er Høgskulen på Vestlandet som er ansvarlig for prosjektet.

Jeg vil gjerne intervjuet deg som er saksbehandler i barnevernstjenesten, og som har erfaring fra rekrutterings- og godkjenningsprosessen av fosterforeldre i slekt og nettverk. Totalt planlegger jeg å gjennomføre to intervjuer på rundt 30 minutter. Intervjuet kan gjennomføres over telefon eller digitale løsninger, det bestemmer du. Jeg kommer til å ta lydopptak av intervjuet.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Jeg behandler personopplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Det er bare jeg som student og min veileder som vil få tilgang til lydopptaket. Intervjuet blir skrevet ut, og filen lastet over til en minnepinne som oppbevares nedlåst frem til endelig sensur på bacheloroppgaven er falt i juni 2022. Etter dette blir filen på minnepinnen slettet.

Dine rettigheter

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet.

Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke. Du gir ditt samtykke muntlig i oppstarten av intervjuet, slik unngår jeg å lagre mer personopplysninger om deg enn absolutt nødvendig.

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene, å få rettet personopplysninger om deg, å få slettet personopplysninger om deg, og å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

På oppdrag fra Høgskulen på Vestlandet har Personverntjenester vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket. Hvis du har spørsmål knyttet til Sikt sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med Sikt på epost (personverntjenester@sikt.no) eller på telefon: 53 21 15 00.

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

Student: (Anonymisert)

Veileder: (Anonymisert)

Personvernombud ved HVL: (Anonymisert)

Med vennlig hilsen

(Anonymisert) og (Anonymisert)

Student og prosjektansvarlig (Forsker/veileder)

Høgskulen på Vestlandet

Bacheloroppgåve

BSV5-300-BO-2022-VÅR-FLOWassign

Predefinert informasjon

Startdato:	02-05-2022 09:00	Termin:	2022 VÅR
Sluttdato:	16-05-2022 17:00	Vurderingsform:	Norsk 6-trinns skala (A-F)
Eksamensform:	Bacheloroppgåve		
Flowkode:	203 BSV5-300 1 BO 2022 VÅR		
Intern sensor:	(Anonymisert)		

Deltaker

Kandidatnr.:	403
---------------------	-----

Informasjon fra deltaker

Antall ord *:	7987
----------------------	------

Egenerklæring *: Ja

Jeg bekrefter at jeg har Ja registrert oppgavetittelen på norsk og engelsk i StudentWeb og vet at denne vil stå på vitnemålet mitt *:

Jeg godkjenner autalen om publisering av bacheloroppgaven min *

Ja

Er bacheloroppgaven skrevet som del av et større forskningsprosjekt ved HVL? *

Nei

Er bacheloroppgaven skrevet ved bedrift/virksomhet i næringsliv eller offentlig sektor? *

Nei